

Aan:
Directeuren
Intern begeleiders

Cc:
Beleidsmedewerkers van de besturen
Orthopedagogen en psychologen

Schagen, 14 september 2026

Onderwerp: Gevolgen van de uitspraak van de Hoge Raad over vrijstellingen op grond van artikel 5 onder b Leerplichtwet

Geachte directie en interne begeleiding,

Op 21 april 2026 heeft de Hoge Raad een belangrijke uitspraak gedaan over de toepassing van artikel 5 onder b van de Leerplichtwet 1969. Dit artikel maakt het mogelijk dat ouders vrijstelling krijgen van de inschrijvingsplicht voor hun kind wanneer zij overwegende bedenkingen hebben tegen de richting van alle scholen die binnen redelijke afstand van hun woning beschikbaar zijn.

Met deze brief informeren wij je over de betekenis van deze uitspraak en de mogelijke gevolgen voor basisscholen.

Wat heeft de Hoge Raad bepaald?

De Hoge Raad heeft verduidelijkt hoe gemeenten een beroep op artikel 5 onder b moeten beoordelen. Daarbij stelt de Hoge Raad dat het recht van een kind op onderwijs centraal staat. De mogelijkheid om een vrijstelling te verkrijgen vanwege richtingsbezwaren blijft bestaan, maar de voorwaarden daarvoor zijn aangescherpt.

De Hoge Raad geeft aan dat openbaar onderwijs in Nederland in principe wordt aangeboden op een objectieve, kritische en pluriforme wijze. Daarom zal een beroep op vrijstelling wegens richtingsbezwaren in veel gevallen niet meer slagen wanneer er binnen de wettelijke afstand van 6 km, een openbare school beschikbaar is.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Leerplichtwet. Nieuwe verzoeken om vrijstelling worden beoordeeld aan de hand van het door de Hoge Raad geformuleerde toetsingskader.

Ten aanzien van bestaande vrijstellingen op grond van artikel 5 onder b hebben de vier gemeenten in onze regio ouders in de afgelopen zomervakantie geïnformeerd over de gevolgen van deze uitspraak. Daarbij is aangegeven dat het schooljaar 2026-2027 wordt beschouwd als een overgangsjaar. Ouders krijgen gedurende deze periode gelegenheid om zich te oriënteren op een passende school voor hun kind en, waar mogelijk, al over te gaan tot aanmelding.

Binnenkort ontvangen ouders opnieuw een brief vanuit de gemeente waarin een toelichting wordt gegeven op de routes en procedures voor ouders.

Wat betekent dit voor scholen?

Binnen de vier gemeenten in onze regio zijn momenteel ongeveer veertig kinderen bekend die gebruikmaken van een vrijstelling op grond van artikel 5 onder b. Deze kinderen zijn verspreid over de regio. Het is daarom mogelijk dat scholen vragen ontvangen van ouders over toelating, plaatsing en ondersteuningsmogelijkheden. Daarnaast kunnen scholen aanmeldingen ontvangen van kinderen die gedurende langere tijd geen onderwijs in een schoolsetting hebben gevolgd.

Voor sommige kinderen zal de overgang naar school aanzienlijk zijn. In overleg met de betrokken schoolbesturen is afgesproken dat deze kinderen en hun ouders worden ontvangen volgens de reguliere aanmeldprocedure. Dit betekent dat scholen dezelfde stappen zetten als bij iedere andere aanmelding van een nieuwe leerling. Op deze manier wordt gehandeld conform de geldende wet- en regelgeving, waaronder de zorgplicht.

Samenwerking en maatwerk

In sommige situaties is er beperkt zicht op het onderwijsaanbod dat een kind gedurende de vrijstellingsperiode heeft ontvangen of op het actuele didactische en pedagogische niveau van het kind. Dit vraagt om een zorgvuldige samenwerking tussen ouders, scholen, gemeenten, het samenwerkingsverband en, indien nodig, betrokken partners zoals jeugdhulpverlening.

Uitgangspunt is dat de school zelf onderzoek verricht naar de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van het kind om een zorgvuldig beeld te vormen van wat nodig is voor een succesvolle onderwijsdeelname. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van beschikbare expertise binnen en rondom de school, zoals de orthopedagoog, gedragspecialist of deskundigen vanuit het samenwerkingsverband.

Wanneer op basis van dit onderzoek blijkt dat de school niet kan voorzien in een passend onderwijsaanbod, kan de gebruikelijke route worden gevolgd richting het scholencluster of de Commissie Toelaatbaarheid Onderwijsvoorzieningen (CTO) van het samenwerkingsverband.

Vragen

Wij verzoeken scholen om vragen, signalen of casuïstiek die verband houden met deze ontwikkeling, waar nodig, tijdig af te stemmen met het samenwerkingsverband en de betrokken gemeente. Door gezamenlijk op te trekken kunnen we voor deze kinderen en hun ouders komen tot een passend onderwijs- en ontwikkelperspectief.

Met vriendelijke groet,

Katja Walstra-Groot
Senior beleidsadviseur/orthopedagoog
SWV Kop van Noord Holland